UZLUKSIZ TA’LIM TIZIMIDA TEXNOLOGIYA FANINI O‘QITISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI

Kurbanov Baxrom
Guliston davlat pedagogika instituti
Aniq fanlar kafedrasi dotsenti

Annotatsiya: Ushbu maqola uzluksiz ta’lim tizimida texnologiya fanini o‘qitish samaradorligini oshirishning nazariy va metodik asoslariga bag‘ishlangan. Unda zamonaviy ta’lim talablariga muvofiq pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning o‘ziga xos jihatlari yoritilgan. Maqolaning asosiy maqsadi — texnologiya fanining uzviylik va uzluksizligini ta’minlash, o‘quvchilarda kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish, ijodkorlik va tadbirkorlik qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan amaliy takliflar hamda metodik tavsiyalarni ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot natijalari texnologiya ta’limi jarayonini optimallashtirish, o‘qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirish va pirovardida ta’lim sifatini zamon talablari darajasiga ko‘tarishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: ta’lim, uzluksiz ta’lim, uzviylik, texnologiya, dastur, ustaxona, metodik ta‘minot, moddiy-texnik baza, elektron darslik, masofaviy ta‘lim, mehnat tarbiyasi.

Аннотация: Данная статья посвящена теоретико-методическим основам повышения эффективности использования технологий в системе непрерывного образования. Рассматриваются специфические аспекты применения педагогических и информационно-коммуникационных технологий в соответствии с требованиями современного образования. Основная цель статьи – разработка практических предложений и методических рекомендаций, направленных на обеспечение непрерывности и преемственности использования технологий, формирование профессиональных компетенций у

студентов, развитие творческих и предпринимательских навыков. Результаты исследования послужат для оптимизации процесса технологического образования, повышения квалификации преподавателей и, в конечном итоге, повышения качества образования до уровня современных требований.

Ключевые слова: образование, непрерывное образование, преемственность, технологии, программа, семинар, методическое обеспечение, материально-техническая база, электронный учебник, дистанционное обучение, трудовое образование.

Annotation: This article is devoted to the theoretical and methodological foundations of increasing the effectiveness of teaching technology in the system of continuing education. It covers the specific aspects of using pedagogical and information and communication technologies in accordance with the requirements of modern education. The main purpose of the article is to develop practical proposals and methodological recommendations aimed at ensuring the continuity and continuity of technology, forming professional competencies in students, and developing creativity and entrepreneurial skills. The results of the research will serve to optimize the process of technology education, improve the professional skills of teachers, and ultimately raise the quality of education to the level of modern requirements.

Keywords: education, continuing education, continuity, technology, program, workshop, methodological support, material and technical base, electronic textbook, distance learning, labor education.

Uzluksiz ta’lim tizimida texnologiya fanini o‘qitish samaradorligini oshirish uchun uzviylikni ta’minlash, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni (interaktiv usullar, integratsiyalashgan ta’lim) qo‘llash, metodik ta’minotni takomillashtirish, moddiy-texnik bazani kuchaytirish va o‘qituvchilarni tayyorlash sifatini oshirish kabi metodik asoslar muhimdir. Buning uchun fan dasturlarini zamonaviy talablar asosida qayta ko‘rib chiqish, amaliy ko‘nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan usullardan foydalanish ham zarur.

I.A.Mannopova, R.A.Mavlonova, N.R.Ibragimovalarning umumiy o‘rta ta’lim maktablari 4-sinf Texnologiya darsligida texnologiya so‘ziga quyidagicha ta’rif berilgan: “Texnologiya” (yunoncha,teche – mahorat, san’at, logos –ta’limot) xom-ashyo va materiallarga tegishli ishlab chiqarish qurollari yordamida ishlov berish yo‘llari haqidagi fan. Texnologiya fani pedagogika fanining metodologiyasiga tayanib faoliyat yuritadi.[4]

Pedagogika fani metodologiyasining yaratilishida qomusiy mutafakkirlar va mashhur pedagoglarning o‘rni diqqatga sazovordir. Al-Xorazmiy, Ibn Sino, Abu Rayhon Beruniy, Rudakiy, Firdavsiy, Alisher Navoiy, Voiz Koshifiy, chex olimi Yan Amos Komenskiy, shvetsariyalik pedagog Iogann Genrix Pestaloststi, nemis pedagogi Adolf Disterverg, rus pedagogi K.D.Ushinskiy kabilar o‘z ijodiyotlarida pedagogikaning metodologik asosini yaratdilar. Shularga ko‘ra texnologiya fanining mazmuni, maqsadi, vazifalari, tamoyil, uslub va vositalari, har bir inson uchun zarur bo‘lgan tarbiyaviy ta’sirlar yangicha asosga ega bo‘lishi kerak. [4]

Texnologiya o‘quv fani o‘quvchilarda texnik ijodkorlikni, qobiliyatni, tafakkurni rivojlantirish, dars jarayonida tabiiy, metall va metallmas materiallarga texnologiya asosida ishlov berish usullarini o‘rgatish orqali kasb-hunarga yo‘naltirishni yanada kuchaytirish, hunarmandchilik asoslari, ishlab chiqarish va ro‘zg‘orshunoslik asoslari, elektrotexnika ishlari, elektronika asoslari, ijodiy loyiha tayyorlash texnologiyasi, kasb-hunarga yo‘llash bo‘yicha o‘zlashtirgan bilim, ko‘nikma va malakalarini hayotda qo‘llay olish layoqatini shakllantirishni ko‘zda tutgan. O‘quv predmetini o‘qitish orqali o‘quvchilarning texnik ijodkorlik qobiliyati, kreativ ko‘nikmalarini rivojlantirishga alohida e‘tibor qaratiladi.

Texnologiya fani moddiy-texnik bazasini mustahkamlash zarur. Buning uchun xalqaro tajribalarni hisobga olgan holda yangi turdagi zamonaviy o‘quv ishlab chiqarish ustaxonalarini (laboratoriya) barpo etish va muqaddam qurilgan o‘quv ishlab chiqarish ustaxonalarini zamonaviy ustaxona (laboratoriya) namunasiga moslashtirish, zamonaviy mebel, jihozlar, asbob-uskuna va moslamalar, o‘quv-uslubiy materiallar, kompyuter, interaktiv doska, planshet va multimedia texnikalari, internet, videokuzatuv tizimlari bilan jihozlash, ularni o‘z vaqtida yangilab borish, ustaxonalarda (laboratoriya) o‘tkaziladigan amaliy mashg‘ulotlar uchun kerakli xom ashyo materiallarini davlat budjeti, homiy tashkilotlar va ta‘lim muassasasining budjetdan tashqari mablag‘lari hisobidan ta‘minlashni yo‘lga qo‘yish kerak.

Texnologiya fani bo‘yicha elektron kitoblarni mobil uskunalarga yuklab va ko‘chirib olish maqsadida QR-kod yordamida o‘quv-metodik majmualar (darslik, mashq daftari, o‘qituvchi uchun metodik qo‘llanma, darsliklarning multimediali ilovasi) haqidagi axborotlarni joylashtirish tizimini yaratish, zamonaviy axborotkommunikatsiya texnologiyalari asosida masofaviy ta‘lim dasturlarini tashkil etish, nazariy va amaliy mashg‘ulotlarni onlayn kuzatish va o‘zlashtirish imkonini beruvchi, shuningdek ularni elektron axborot saqlovchilarga yuklovchi platformalardan (Edu Market interfaol-virtual ta‘lim dasturi) hamda ta‘lim jarayonlarida “bulutli texnologiyalar”dan foydalanish, masofadan turib foydalanish imkonini beruvchi elektron kutubxona tizimiga texnologiya fani bo‘yicha ishlab chiqilgan o‘quv-metodik majmualarni, elektron ta‘lim rusurslarini joylashtirish hamda ulardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish, ta‘lim jarayonida elektron resurslar salmog‘ini bosqichma-bosqich oshirib borish, elektron o‘quv adabiyotlar yaratish, ularni mobil qurilmalarga yuklab olish maqsadida QR-kod yordamida elektron resurslar haqidagi axborotlarni joylashtirish tizimini yaratish maqsadga muvofiq bo‘lardi.

Uzluksiz ta’lim tizimida texnologiya fanini o‘qitish samaradorligini oshirish uchun uzviylikni ta’minlash, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni (interaktiv usullar, integratsiyalashgan ta’lim) qo‘llash, metodik ta’minotni takomillashtirish, moddiy-texnik bazani kuchaytirish va o‘qituvchilarni tayyorlash sifatini oshirish kabi metodik asoslar muhimdir. Buning uchun fan dasturlarini zamonaviy talablar asosida qayta ko‘rib chiqish, amaliy ko‘nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan usullardan foydalanish ham zarur.

Metodik asoslar:

1. Uzviylik va uzluksizlikni ta’minlash:

- maktabdan oliy ta’limgacha bo‘lgan bosqichlarda fan dasturlarini bir-biriga bog‘lab, o‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini bosqichma-bosqich oshirib borish;

- texnologiya fanini boshqa fanlar (matematika, fizika, informatika) bilan integratsiyalash, nazariy va amaliy bilimlarni birlashtirish.

2. Zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish:

- Interaktiv usullar: Loyiha asosida o‘qitish, muammoli vaziyatlar yaratish, o‘yinlar, amaliy mashg‘ulotlar orqali o‘quvchilarni faollashtirish.

- Informatsion-kommunikatsiya texnologiyalari (IKT): Kompyuter, internet va zamonaviy dasturlardan foydalanib, darslarni qiziqarli va samarali tashkil etish.

- Innovatsion usullar: “Teskari sinf”, “klaster” kabi yangi usullarni qo‘llash.

Uzluksiz ta’lim muassasalarida texnologiya o‘quv fanini o‘qitishning asosiy vazifalari:

- materiallar va ularning xossalari, xususiyatlari hamda texnik obyekt va texnologik jarayonlarga oid ma’lumotlarni o‘rganish;

- texnik obyekt hamda texnologik jarayonlarda maxsus va umummehnat operatsiyalarini bilish;

- texnologik jarayonlarni boshqarish, maxsus va umummehnat operatsiyalarini amaliyotda qo‘llay olish;

- texnik va kreaktiv fikrlashni, intellektual qobiliyatlarini shakllantirish;

- texnologik jarayon va tayyorlangan mahsulotlarni bajarish ketma-ketligi hamda mahsulot sifatini tahlil qila olish;

- buyum va jarayonlarni bajarishga oid xulosalar chiqarish hamda mehnat operatsiyalarini, mahsulot sifatini baholay olish;

- ongli ravishda kasb tanlashga tayyorlash ishlarini amalga oshirishda tayanch va texnologiya faniga oid kompetensiyalarni shakllantirish hamda rivojlantirishdan iborat.

Uzluksiz ta’limda texnologiya fanini o‘qitish samaradorligini oshirish uchun fan uzviyligini ta’minlash, zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalarini qo‘llash, o‘quvchilarning amaliy ko‘nikmalarini rivojlantirish, shuningdek, fan dasturlarini doimiy ravishda yangilab, o‘qituvchilarni tayyorlash sifatini oshirish kerak. Maqola bu metodik asoslar, ya’ni fanning uzviy bog‘liqligi, integratsiya, innovatsion yondashuvlar va amaliy mashg‘ulotlarni kuchaytirish orqali samaradorlikni oshirish yo‘llarini o‘rganadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Ilyos Saxatov. “Adolat” muxbiri“ Ta’lim to‘g‘risida”gi qonun: yangi tahrirdagi loyiha ishlab chiqildi. Adolat gazetasi №17 2018 y.

2. “Yangi O‘zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari 2020 y.

3. Umumiy o‘rta ta’limning milliy o‘quv dasturi. Texnologiya. O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi. Respuplika ta’lim markazi. 2020 y

4. R.A.Mavlonova, Goroxova, Ogluzdina O, “Mehnat ta'lim metodikasi” Toshkent

5. Shohruh, N. (2022). Iqtisodiyotni raqamlashtirish jarayonida investitsion muhit jozibadorligini oshirish. ta'lim va rivojlanish tahlili onlayn ilmiy jurnali, 341-344.